

WOKÓŁ NARODZIN, ŚLUBÓW I POGRZEBÓW. PAMIĄTKI RODZINNE DZIAŁYŃSKICH I ZAMOYSKICH (4 X 2021 – 15 XII 2021)

Uroczyste otwarcie wystawy odbyło się 4 października na Zamku w Kórniku. W pięciu gablotach zaprezentowano pamiątki rodzinne Działyńskich i Zamoyskich, które upamiętniają trzy najważniejsze wydarzenia w życiu każdego człowieka: narodziny, śluby oraz pogrzeby.

W gablocie poświęconej narodzinom umieszczono akty urodzenia i metryki chrztów oraz różne teksty okolicznościowe. Wiersze i listy gratulacyjne wyrażały oczekiwania, iż nowo przybyły potwierdzi odziedziczony status własnymi zaletami i zasługami. Niepewność o życie dzieci (przy ówczesnej wysokiej ich śmiertelności) skłaniała do gromadzenia pamiątek, np. pukli dziecinnych włosów. Pokazano trzy takie przykłady – Jadwigi (żony Władysława Zamoyskiego) oraz Władysława i Marii Zamoyskich; ponadto odlew gipsowy dziecięcej dłoni Witolda Zamoyskiego.

Dwie gabloty poświęcono małżeństwu, które w tamtych czasach było związkiem nie tylko dwojga ludzi, lecz także dwóch rodów i dwóch majątności. Zaprezentowano różne dokumenty związane ze ślubem i weselem – intercyzy, listę wydatków na wyprawę ślubną Elżbiety (pierworodnej córki Tytusa Działyńskiego), projekt szkatułki na przybory toaletowe autorstwa Celestyny, żony Tytusa (był to prezent ślubny dla Elżbiety), spis potraw na przyjęcie weselne Elżbiety. Ponadto znalazły się tam różne wiersze, pieśni i mowy okolicznościowe, które w weselnym rytuale miały określoną tematykę i kolejność.

Całą gablotę zajęło upamiętnienie, poprzez wycinki prasowe i zdjęcia, jednego wydarzenia – ślubu Elżbiety Czartoryskiej (prawnuczki Tytusa Działyńskiego) z Janem Szodrskim we wrześniu 1908 roku. Historyczne kostiumy, w jakich wystąpiły rodziny państwa młodych i goście, miały w czasach nasilonej polityki antyzemiańskiej Niemiec (przyjęcia ustawy wywłaszczeniowej) szczególne narodowe i patriotyczne znaczenie.

W dwóch gablotach zaprezentowano eksponaty związane z celebracją pogrzebów. Obrzędy pogrzebowe cechowała powaga, patos, nawet dostojność, a pamiątki po nich przechowywano ze szczególną pieczołowitością, dlatego też licznie

zachowały się one w archiwum bibliotecznym. Pokazano zdjęcia „trumienne” Tytusa i Jana Działyńskich, Adama Konstantego Czartoryskiego (męża Elżbiety z Działyńskich), Witolda Zamoyskiego; maski pośmiertne osób dorosłych i dzieci oraz odlewy rączek i stóp zmarłych dzieci. Na centralnym miejscu wystawy, na okrągłym stole, znalazły się szczątki tarczy herbowej Działyńskich z herbem Ogończyk. Podczas pogrzebu Jana Działyńskiego 3 kwietnia 1880 roku Marce-li Żółtowski złamał właśnie tę tarczę nad jego trumną (złamano również miecz i pieczęć herbową). Było to symboliczne potwierdzenie wygaśnięcia rodu, gdy umierał ostatni jego męski potomek.

Otwarcie towarzyszyło spotkanie z Andrzejem Krzyżanowskim, wicekancelerzem Stowarzyszenia Potomków Sejmu Wielkiego oraz prawnikiem Anny z Działyńskich Potockiej.

Wystawa została zorganizowana przez Bibliotekę Kórnicką we współpracy z Ośrodkiem Badań nad Pamięcią Zbiorową i Studiów Muzealnych. Jej kuratorami byli dr Edyta Bątkiewicz-Szymanowska, Małgorzata Potocka oraz Mikołaj Potocki.

Małgorzata Potocka